

CK.0000064044

ANH BÌNH (CHỦ BIÊN)
HƯƠNG GIANG

Tìm hiểu
văn học thế giới
Và
Việt Nam

① NH CHO HỌC SINH PHỔ THÔNG, SINH VIÊN KHỐI D VÀ C)

NHÀ XUẤT BẢN DÂN TRÍ

IGUYÊN
C LIÊU

**TÌM HIỂU VĂN HỌC
THẾ GIỚI VÀ VIỆT NAM**

PGS.TS. LÊ THANH BÌNH (CHỦ BIÊN)
NGUYỄN HƯƠNG GIANG

TÌM HIỂU VĂN HỌC
THẾ GIỚI VÀ VIỆT NAM

(Dành cho học sinh phổ thông, sinh viên khối D và C)

NHÀ XUẤT BẢN DÂN TRÍ

CÁC TÁC GIẢ

PGS.TS. Lê Thanh Bình (chủ biên): Viết phần 1
và Nhà báo Nguyễn Hương Giang: Viết phần 2
Biên mục trên xuất bản phẩm
của Thư viện Quốc gia Việt Nam

P h ầ n 1

KHÁI QUÁT VĂN HỌC HY LẠP, LA MÃ

VĂN HỌC HY LẠP VÀ LA MÃ - NIỀM CẢM HỨNG BẤT TẬN CHO SÁNG TÁC

Hỵ Lạp và La Mã là hai quốc gia riêng rẽ, nhưng lại có truyền thống văn hóa nói chung và văn học nói riêng có nhiều giao lưu, tương đồng. La Mã tiếp nhận từ Hy Lạp rất nhiều thành tựu văn hóa, văn minh. Đến thế kỷ II (TCN), Hy Lạp bị La Mã chinh phục sáp nhập vào đế quốc La Mã, và La Mã tiếp tục chịu ảnh hưởng của văn hóa, văn minh Hy Lạp (kể cả triết học, văn học, kiến trúc, khoa học, nghệ thuật...) ngày càng sâu hơn. Do nền văn minh Hy Lạp và La Mã có cùng một phong cách nên hay được giới nghiên cứu gọi chung là văn minh Hy-La.

Nền văn minh Hy-La đồ sộ, phát triển rất đa dạng, toàn diện, mỗi mặt đều có những thành tựu lớn, sống mãi với thời gian và nhân loại. Trong phần viết này chúng tôi chỉ đề cập khái quát về văn học và phân tích sâu một bộ phận thấm sâu vào văn học là thần thoại của nền văn minh rực rỡ này.

Tổng quan Thần thoại Hy Lạp cổ và hai tác phẩm *Iliát* và *Odixê*

Người ta thường nói: Ôn cũ biết mới và từ mới hiểu cũ. Trên thế giới có những nền văn minh đã trở thành tài sản chung của nhân loại. Gọi là Văn minh Cổ đại nhưng đến nay vẫn mang tính thời sự và luôn được sách báo, người yêu văn học nhắc đến, bàn đến. Đồng thời đây luôn là nguồn cảm hứng sáng tác của họ. Chẳng hạn như văn minh Hy Lạp, La Mã, Trung Quốc... Riêng thần thoại Hy Lạp, La Mã, có thể nói là đóng vai trò quan trọng, lâu dài trong lịch sử phát triển văn hóa, văn học... của nhân loại.

Nền văn minh của văn hóa Cổ đại Hy Lạp ra đời rất sớm, phát triển từ khoảng thế kỷ II (SCN). Hồi đó, đô thị Athen rất đô hội, dưới sự quản lí của Nhà nước Athen nổi tiếng với những triết gia, nghệ sĩ, chính khách... thành danh. Đó là nền văn minh có nhà thiên văn học Ptoleme, nhà triết học Aristoteles, chính trị gia kiêm thi sĩ, triết gia Solon; triết gia Zenon, Spinoza... Aristoteles được coi là bác học thời đó cũng có quan niệm thượng đế tạo ra vũ trụ, trái đất, có hình cầu nằm giữa các thiên thể đều hình cầu, cả vũ trụ cũng hình cầu, nó gần giống như vũ trụ quan của Thiên Chúa giáo.

Để hiểu sâu hai tác phẩm lớn *Iliát* và *Odixê* phải hiểu thần thoại Hy Lạp, chính văn minh Hy Lạp đã để lại cho nhân loại một kho tàng đồ sộ về thế giới thần linh. Nhiều thời đại, người ta hay lấy các sự tích thần thoại đó làm hình mẫu để sáng tác. Các ngành khoa học xã hội và nhân văn các nước đều có môn học về văn hóa Hy Lạp; nghiên cứu về tác phẩm bất hủ *Iliát* và *Odixê*. Học sinh phổ thông trung học, thậm chí là sinh viên Đại học tại Việt Nam và nhiều

nước thường có nhu cầu tìm hiểu về sự tích các vị thần trong thần thoại Hy Lạp, La Mã và đọc các tác phẩm văn học của những nền văn minh này.

Thế giới thần thoại Hy Lạp là thế giới của thần linh, nhưng họ có quan hệ thường xuyên với người trần. Họ cũng yêu đương, thù hận, ghen ghét như dưới trần gian, và có nhiều thần được thờ phụng cho đến tận ngày nay. Ví dụ như: á thần Heracles (tên La Mã là Heracles sau khi chết cũng trở thành thần bất tử) con trai của thần Zeus (tên La Mã là Jupiter) và nàng Alcmena, chàng được sinh ra với sứ mệnh bảo vệ đỉnh Olympus, chống sự xâm lăng của những kẻ khổng lồ Gigantos. Vượt qua nhiều gian truân, Heracles đã lập nên mười hai chiến công huyền thoại, trở thành anh hùng trong thần thoại Hy Lạp, tượng trưng cho ước vọng và khả năng chống thiên tai, thủ thách từ thiên nhiên và xã hội của người xưa.

Có thể nói rằng, muốn phân tích rộng về văn hóa nghệ thuật, muốn bình xét đầy đủ về thời Phục hưng hay viết về họa sĩ Rembrandt... thì cần phải biết sự tích con gái độc nhất của vua Acrisius xứ Argos là nàng Danae được thần Zeus - chúa tể của các thần, thần của sấm chớp, ngự trị trên đỉnh Olympus, hóa thành trận mưa vàng để ân ái. Kết quả cuộc tình đó là Danae sinh ra anh hùng Perseus, sau này lập nhiều kỳ tích nổi tiếng, tiêu biểu cho người anh hùng đầy ý chí vượt khó, cương quyết trừ gian, diệt ác.

Những chi tiết liệt kê sau đây không chỉ được văn học khai thác mà nhiều hình thức sáng tạo khác cũng lấy làm nguồn cảm hứng. Trong số các chiến công, chiến công giết sư tử lột da làm áo khoác của Heracles hay được các nhà điêu khắc thể hiện. Cảnh Perseus chém đầu quỷ dữ Medusa Gorgon để sau đó soi vào ai, người ấy bị hóa đá, đã được

hội họa khai thác nhiều. Con thần mã có cánh Pegasus mà Perseus cưỡi sau này nếu ai có "cảm hứng thi ca xuất thần" thì người ta gọi người đó đang cưỡi "thần mã Pegasus". Sự việc người vợ Deianira dụ hiền của Heracles nghe lời con nhân mã Nessus đưa chiếc áo hần khoác (bị nhiễm nọc rắn Hydra) cho chồng mặc, để Heracles chết thảm khốc đau đớn là bài học về sự ghen tuông mất khôn, thiếu tin tưởng lẫn nhau trong tình vợ chồng. Thần Apollo đẹp trai, tài năng là thần của ánh sáng, của văn hóa nghệ thuật, chữa bệnh và tiên tri... đó là hình ảnh của chính khoa học, văn học, thi ca, điêu khắc... (Thậm chí, Mỹ còn đặt tên cho cả tàu vũ trụ). Còn thần Hephaestus (tên La Mã là Vulcans) khéo tay, chân thọt là thần của lửa và nghề rèn, được làm chồng chính thức của nữ thần Aphrodite. Thần Hephaestus là con của thần Zeus và nữ thần Hera mất bò cái (tên La Mã là Junon) với cánh tay trắng muốt và hay ghen (là nữ thần của hôn nhân, gia đình, sự làm mẹ và sinh đẻ). Thần Hecmes (Thần thoại La Mã gọi là Mercury) là thần của du lịch, thương mại, của truyền tin nhanh nhẹn, đi dép da hươu, đưa thông tin chính xác, nhanh nhạy (người truyền tin của các thần trên Olympus), là hiện thân của việc truyền tin - lĩnh vực của bưu điện và truyền thông đại chúng ngày nay.

Nữ thần của tình yêu, sắc đẹp Aphrodite (tên La Mã là Venus) - chính là nguyên nhân gián tiếp dẫn cuộc chiến tranh Troa, có đứa con tinh nghịch - Thần ái tình Eros (như thần Cupid của La Mã) bị bịt mắt cùng mũi tên và chiếc cung, luôn đem lại trạng thái ngây ngất của tình yêu cho ai bị trúng mũi tên của thần.